

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΩΝΥΜΩΝ

ΕΠΩΝΥΜΑ ΑΠΟ ΡΗΜΑΤΑ

Ἡ μελέτη τῶν νεοελληνικῶν οικογενειακῶν ὀνομάτων ἢ ἐπωνύμων ἀπὸ γλωσσικῆ ἀποψη, ὅπως καὶ ἀπὸ σημασιολογικῆ, βρίσκεται ἀκόμα στὰ πρῶτα τῆς βήματα, δηλ. στὸ στάδιο τῆς συλλογῆς καὶ κατάταξης τοῦ ὕλικου. Πρὶν ξεπεράσει τὸ στάδιο αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ προχωρήσει σὲ συνθετικὲς μελέτες καὶ νὰ καταλήξει σὲ γενικότερα συμπεράσματα, ποὺ προϋποθέτουν πολὺπλευρες ἔρευνες μὲ εἰδικὲς μονογραφίες.

Γιὰ νὰ συμβάλω κι ἐγὼ ὅσο μπορῶ στὴν προώθηση τῶν ὀνομαστικῶν μελετῶν στὸν τόπο μας, ἔδρυσά τὸ «Ἀρχεῖο μεσαιωνικῶν καὶ νεοελληνικῶν ἐπωνύμων»¹ στὰ πλαίσια τοῦ Διαλεκτολογικοῦ Ἀρχείου τοῦ Σπουδαστηρίου Γλωσσολογίας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὅπου ἐπὶ πολλὰ χρόνια συγκεντρώθηκε πλούσια συλλογὴ μεσαιωνικῶν καὶ νεοελληνικῶν ἐπωνύμων κάθε κατηγορίας, καταταγμένων μὲ βάση 1) σημασιολογικῆ καὶ 2) γραμματικῆ, καὶ συνέγραψα τὶς ἐξῆς εἰδικὲς μονογραφίες:

1. *Συμβολὴ στὴ μελέτη τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων*², ὅπου συγκέντρωσα καὶ μελέτησα ὅσα ἐπώνυμα βρῆκα ποὺ παράγονται ἀπὸ τοπωνύμια χωρὶς τὶς συνηθισμένες καταλήξεις τῶν ἐθνικῶν, καὶ μόνο μὲ τὴν προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς τῆς Ὀνομαστικῆς, τοῦ τύπου *Κρήτη-ς*, *Κερκύρα-ς*, *Λιδορίκι-ς*, *Μεσολόγγι-ς*, *Σαλονίκη-ς*, *Σαμοθράκη-ς* κ.τ.ῆ.

2. *Familiennamen als Taufnamen in Griechenland*³, ὅπου συγκέντρωσα ὅσα ἔνδοξα μεσαιωνικὰ ἐπώνυμα συνηθίζονται ἀπὸ παράδοση ὡς βαφτιστικὰ ὀνόματα, ὅπως τὰ: *Κατακουζηνός*, *Κομνηνός*, *Λάσκαρης*, *Παλαιολόγος*,—*Κατακουζηνή*, *Κομνηνή*, *Λασκαρίνα*, *Παλαιολογίνα*, *Ἀσανίνα*, *Ὀλοβολίνα*, *Ἀποκαύκισσα* κ.τ.ῆ.

1. Βλ. Ν. Ρ. Andriotis, «Über das Archiv für Zunamen der Universität Saloniki», *Quatrième Congrès International de Sciences Onomastiques*, Uppsala 1952, σσ. 109-111.

2. *ΕΦΣΘ* 6 (1947) 187-206.

3. *Actes du Ve Congrès International de Toponymie et d'Anthroponymie*, Salamanca 1957, σσ. 211-216.

3. *Die mittel- und neugriechischen Metronymica*¹, ὅπου συγκεντρώνονται καὶ ἐξετάζονται τὰ νεοελληνικά ἐπώνυμα πού παράγονται ἀπὸ τὸ βαφτιστικὸ ἢ τὸ ἀνδρωνυμικὸ ὄνομα τῆς μητέρας, μὲ ἀναδρομὴ στὰ μεσαιωνικά πρότυπά τους, τοῦ τύπου Ἄννης, Ἐλένης, Μαρίας, Γιαννάκαιας, Νίκαιας κ.τ.ῶ.

4. *Zur Morphologie der mittel- und neugriechischen Familiennamen*², μὲ θέμα τὰ μεσαιωνικά καὶ νεοελληνικά ἐπώνυμα πού σχηματίστηκαν ἀπὸ ἀπλά οὐσιαστικά, πάλι ὅμως χωρὶς ἄλλη παραγωγικὴ κατάληξη ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πτωτικὸ -ς τῆς Ὀνομαστικῆς, ὅπως τὰ Ἀγγούρι-ς, Ἀρκούδα-ς, Ζουμί-ς, Βερίκοκο-ς, Κάππαρη-ς, Σαρακοστή-ς κ.τ.ῶ.

5. *Τὰ βυζαντινὰ καὶ νεοελληνικά ἐπώνυμα*³, ὅπου, ἀνάμεσα σὲ ἐπώνυμα διαφόρων γραμματικῶν μορφῶν, παραθέτονται καὶ μερικὰ πού προέρχονται ἀπὸ ρήματα, καὶ ἰδίως ἀπὸ μετοχὲς μέσων καὶ παθητικῶν ρημάτων.

6. *Μορφολογία τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων*⁴, ὅπου ἐξετάζονται τὰ νεοελληνικά ἐπώνυμα πού παρουσιάζουν τονικὴ διπλοτυπία μὲ τὸ ἀνέβασμα τοῦ τόνου στὴν προηγούμενη συλλαβή, ὅπως: Ζυμάρης-Ζύμαρης, Κανιστρᾶς-Κανίστρας, Κριθάρης-Κρίθαρης, Ταγάρης-Τάγαρης, Χαμάλης-Χάμαλης κ.τ.ῶ.

Στὴν παρούσα μελέτη μου, πού δὲν φιλοδοξεῖ νὰ εἶναι τίποτε περισσότερο ἀπὸ συλλογὴ καὶ γραμματικὴ κατάταξη ὑλικοῦ, θὰ προσπαθήσω νὰ δεῖξω πῶς καὶ ἀπὸ ρήματα, ἀπλά ἢ σύνθετα, ἢ καὶ ἀπὸ φράσεις πού περιέχουν ρήματα εἶναι δυνατό, ἔστω καὶ μὲ μικρότερη συχνότητα, νὰ σχηματισθοῦν στὴ νεώτερη Ἑλληνικὴ ἐπώνυμα.

Τὸ ὑλικὸ πού ἔχω μαζέψει μπορεῖ νὰ κατανεμηθῇ στὶς παρακάτω κατηγορίες:

Α'. ΑΠΟ ΑΠΛΑ ΡΗΜΑΤΑ

Τὰ ἐπώνυμα τοῦ τύπου αὐτοῦ κατατάσσονται ἀνάλογα μὲ τὴν ἔγκλιση, τὸ χρόνο καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ ρήματος πού ἔχουν ὡς βάση τους. Ἔτσι ἔχουμε:

1. Ἐπώνυμα ἀπὸ τὸν Ἐνεστώτα τῆς Ὀριστικῆς στὸ πρῶτο ἐνικὸ πρόσωπο:

Βῆχος (βήχω), *Βλάβος* (βλάβω), *Θαρός* (θαρῶ), *Καταλείπος* (καταλείπω), *Καπνίζος* (καπνίζω), *Καταντός* (καταντῶ), *Κατέχος* (κατέχω), *Κιληθδώνης* (κεληθδῶ), *Κλάνος* (κλάνω), *Κλώθος* (κλώθω), *Κρένος* (κρένω), *Λέγος*

1. *Atti e memorie del VII° Congresso Internazionale di Scienze Onomastiche* Firenze - Pisa 1961, σσ. 59-66.

2. *Proceedings of the Eighth International Congress of Onomastic Sciences*, Amsterdam 1963, The Hague - Paris 1966, σσ. 1-5.

3. *Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον* 1965, σσ. 163-166.

4. *Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον* 1970, σσ. 35-36.

(λέγω), *Λυγίζος* (λυγίζω), *Μανίζος* (μανίζω), *Νυστάζος* καὶ *Νυσταζό-πουλος* (νυστάζω), *Παραβάλλος* (παραβάλλω), *Πιστεύος* (πιστεύω), *Πρέπος* (πρέπω), *Πυροβολός* (πυροβολῶ), *Σβήνος* (σβήνω), *Στέκος* (στέκω), *Ταιριάζος* (ταιριάζω), *Τρέμος* (τέμω), *Φέγγος* (φέγγω), *Φυλάος* (φυλάω), *Ψάχος* (ψάχω).

2. Ἐπώνυμα ἀπὸ τὸν Ἐνεστώτα στὸ τρίτο ἐνικὸ πρόσωπο, μὲ προσθήκη τοῦ πτωτικοῦ -ς τῆς Ὀνομαστικῆς τῶν ἀρσενικῶν ὀνομάτων:

Ἄγροϋς (ἀγριεύει), *Ἀσημώνης* (ἀσημώνει), *Βουλώνης* (βουλώνει), *Γαργαλῆς* (γαργαλεῖ), *Γουρλώνης* (γουρλώνει), *Δένης* (δένει), *Διαφωνῆς* (διαφωνεῖ), *Διόχνης* (διόχνει), *Εὐκολώνης* (εὐκολώνει), *Ζῆς* (ζῆ), *Καίης* (καίει), *Κακιώνης* (κακιώνει), *Κάμνης* (κάμνει), *Κατεβαίνης* (κατεβαίνει), *Κατέχης* (κατέχει), *Καψώνης* (καψώνει), *Κελαηδῆς* (κελαηδεῖ), *Κοιμίζης* (κοιμίζει), *Κομπώνης* (κομπώνει), *Κουλώνης* (κωλώνει), *Κουμαντάρης* (κουμαντάρει), *Κουτσοπίνης* καὶ *Κουτσοπίνας* (κουτσοπίνει), *Κρώνης* (κρώνει), *Λειώνης* (λειώνει), *Μαγκώνης* (μαγκώνει), *Μανδρώνης* (μανδρώνει), *Μαργώνης* (μαργώνει), *Ξυρίζης* (ξυρίζει), *Παίζης* (παίζει), *Παρασύρης* (παρασύρει), *Πατώνης* (πατώνει), *Παχύνης* (παχύνει), *Πείθης* (πειθεῖ), *Περδικλώνης* (περδικλώνει), *Περιμένης* (περιμένει), *Πίνης* (πίνει), *Πιλάλης* (πιλαλεῖ), *Πορεύης* (πορεύει), *Πρέπης* (πρέπει), *Προσκάνης* (προσκάνει, προλαβαίνει), *Ροβολῆς* (ροβολεῖ, ἐφορμᾷ), *Σερβίρης* (σερβίρει), *Σημαίνης* (σημαίνει), *Σκόφτης* (σκόφτει), *Στραπατισάρης* (στραπατσάρει), *Συμπονῆς* (συμπονεῖ), *Τελειώνης* (τελειώνει), *Τεντώνης* (τεντώνει), *Τραγουδάς* καὶ *Τραγουδῆς* (τραγουδᾷ, -εῖ), *Τρέμης* (τρέμει), *Τρίζης* (τρίζει), *Τσαγγρουνάς* (τσαγγρουνᾷ), *Τσακίωνης* (σακιώνει), *Φέγγης* (φέγγει), *Φέρης* (φέρει), *Χάσκης* (χάσκει), *Χύνης* (χύνει), *Ψάλλης* (ψάλλει). Πρβ. καὶ τὸ σύνθετο *Καλο-ζοράς*.

Ἄβειαιότητα ὡς πρὸς τὸ πρόσωπο τοῦ ῥήματος παρουσιάζουν μερικὰ ἐπώνυμα στὰ ὁποῖα ἡ παραγωγικὴ κατάληξη καλύπτει τὴν προσωπική:

Βλεπ-άκης, *Γαμ-ίκος* (ἤδη μεσαιωνικό), *Κατρακυλ-άκης*, *Μαζων-άκης*, *Κρουωνᾶς*, *Νυσταζ-άκης* καὶ *Νυσταζό-πουλος*, *Ξεκαρδ-άκης*, *Ξεφτί-δης*, *Παχον-άκης*, *Πεοπατ-ούλης*, *Πετροβολ-ήσιμος*, *Προεπ-ούδης*, *Ρωτ-οῦς*, *Τρεχ-άκης*, *Ἵπομεν-ᾶς*, *Φωνάζ-ογλου*, *Ψαχουλ-ιάς*.

3. Ἐπώνυμα ποὺ ἔχουν ὡς βάση τὸ γραμματικὸ τύπο τοῦ Παρατατικοῦ: *Ἦργης* (ἤργεις, ἀργοῦσες), *Ἦτος* (ἦτο), *Ἦτουνας* (ἦτουνα).

4. Ἐπώνυμα ποὺ ἔχουν ὡς βάση τοὺς γραμματικoὺς τύπους τοῦ Μέλ-λοντα καὶ τοῦ Ἄορίστου:

Ἀκλάσης (κλάση), *Βροντήσης* (βροντήση), *Γανώσης* (γανώση), *Γδύσης* (γδύση), *Γελάσης*, *Γελασέας* καὶ *Γελασάκης* (γελάση), *Γεράσης* καὶ *Γηράσης* (γεράση), *Γλείρης* (γλείψη), *Κακίσης* (κακίση), *Καπνίσης* (καπνίση),

Καταφέρει (καταφέρη), Κατέβης (κατέβη), Κάψης (κάψη), Κλάψης, Κλαψής και Κλαψίδης (κλάψη), Κοιμίσης (κοιμίση), Κολάσης (κολάση), Κορδώσης (κορδώση), Κορώσης (κορώση), Κράξης (κράξη), Λιμάξης (λιμάξη), Μαλώσης (μαλώση), Μαργώσης (μαργώση), Μπουκώσης (μπουκώση), Μυρίσης (μυρίση), Όρίσης (όρίση), Μιλήσης (μιλήση), Παινέσης (παινέση), Παλαίσης (παλαίση), Πετάσης (πετάση), Σέμπος και Σιέμπης (σέμπη, εισέμβη), Σιμώσης (σιμώση), Σωπάσης (σωπάση), Φάης (φάη), Φέξης (φέξη), Φιάξης (φτιαξή), Φορτώσης (φορτώση), Χάψης (χάψη).

Ἐκ τῆς στρωτῆ αὐτῆ ἀντιστοιχία τρίτου ἐνικοῦ προσώπου τοῦ ρήματος καὶ ἐπωνύμου φαίνονται νὰ παρεκκλίνουν τὰ *Θέλξος, Παῖξος, Χάσος, Σέμπος, Συλλάβος*, ὅπου ὑπόκειται μᾶλλον τὸ πρῶτο ἐνικὸ πρόσωπο, καὶ τὰ *Γράφας, Γραφίας, Λώσας, Λάμψας, Παίξας, Πλακώσας, Χάσας καὶ Χάψας*, ὅπου δικαιολογημένα μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀμφιβάλλῃ ἂν προέρχονται, ὅπως καὶ ὅσα λήγουν σὲ -ης, ἀπὸ τὸ τρίτο πρόσωπο τοῦ ἐνικοῦ, ἢ μήπως πρόκειται γιὰ μεταγωγὲς τοῦ Ἄορίστου.

5. Ἐπώνυμα ἀπὸ τὸν Ἐνεστώτα τῆς Προστακτικῆς:

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπώνυμα τῆς κατηγορίας αὐτῆς ἀφίνου περιθώριο ἀμφιβολιῶν, γιατί ἡ διάκρισή τους ἀπὸ τὰ ἄλλα στηρίζεται στὸν τόνο, ποῦ κάποτε μετακινεῖται¹, καὶ στὴν κατάληξη τῆς Προστακτικῆς, ποῦ κι αὐτὴ κάποτε συμπίπτει μὲ τὶς καταλήξεις τοῦ 2. καὶ τοῦ 3. ἐνικοῦ προσώπου χρόνων τῆς Ὀριστικῆς:

Ἀγγάντας, Ἀλησμόνης, Γαργάλας, Γύνας, Ζήβας (ζήβα = σβῆσε), Ζούπας, Καβάλας, Καβαλίκας, Καρτέρας καὶ Καρτέρης, Κατέβας, Κλότσας, Κοίτας, Λάσκας, Λειτούνης, Μάνας, Ξεφλούδας, Παρηγόρης, Πασπάτης, Πεοπάτης, Πιλάλης, Ρούφας, Σαλαπάτας, Σάλτας, Σέβας (σέβα = εισέβα, ἔμπα), Σκούντας, Σκούφτας, Σύμπας (συμπῶ = σκαλίζω, συνδαυλίζω τὴ φωτιά), Συντήρης, Σφύρας, Τραγοῦδας, Τρέχας (πρβ. Παπατρέχας), Τσάκος (τσάκω = προστακτικὴ τοῦ ρ. τσακώνω), Τσαλαπάτας καὶ Τσαλαπάτης, Τσίμπας, Τσαλαβούτας, Τσουρούφλιας, Φέγγας, Φεύγας καὶ Φευγάς, Χαιρέτας.

Ἄξιοπρόσεχτο εἶναι ὅτι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ παραπάνω ἐπώνυμα ποῦ προέρχονται ἀπὸ τύπους τῆς Προστακτικῆς, τὰ περισσότερα παρουσιάζουν τὸν τύπο τοῦ Ἐνεστώτα, καὶ αὐτὸ ἀσφαλῶς ὀφείλεται στὸ ὅτι ὁ χρόνος αὐτὸς καὶ στὸν καθημερινὸ λόγο χρησιμοποιεῖται ἐμφατικὰ ἀντὶ τοῦ Ἄορίστου, π.χ. *λέγε, μίλα, πίνε, τρέχα, τρώγε, φεύγα κτλ.*, ἀντὶ *πές, μίλησε, πίες, τρέξε, φύγε κτλ.* Σπανιώτερα παρουσιάζουν τὴ μορφή τοῦ Ἄορίστου, ὅπως στὰ ἐπώνυμα

1. Βλ. Ν. Π. Ἀνδριώτη, «Μορφολογία τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων», *Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον* 1970, σ. 35 κ.έ.

Δός, Κατέβας, Σέμπας (ἀπὸ τὸν ἰδιωματικὸ Ἄδριστο *σέμπα* τοῦ ρ. *σεμπαίνω* = εἰσβαίνω, μπαίνω), *Φυγετ-άκης* (ἀπὸ τὸν πληθ. *φύγετε*).

Β'. ΑΠΟ ΣΥΝΘΕΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ἢ ΑΠΟ ΦΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΓΗΜΑ

1. Ἀπὸ τὸν Ἐνεστώτα τῆς Ὀριστικῆς στὸ πρῶτο ἐνικὸ πρόσωπο: *Γκαμῶτος* (γαμῶ το), *Σεβλέπος* (σὲ βλέπω).
2. Ἀπὸ τὸν Ἐνεστώτα στὸ δεῦτερο καὶ κυρίως στὸ τρίτο ἐνικὸ πρόσωπο: *Ἀποιλέσας* (ἀποῦ λές), *Καλοκρατᾶς* (καλὰ κρατᾶς), *Καμνορόκης* (κάμνει ρόκα, κλώθει μαλλί), *Κοροπισώπουλος* (κουνᾶ τὰ πίσω του), *Κορτοζῆς* (βρα-χύβιος), *Λαδοβρέχης* (λάδι βρέχει), *Μαγγίζης* (μὴ ἀγγίζεις), *Μαρέσης* (μοῦ ἀρέσει;), *Μηρωτᾶς* (μὴ ρωτᾶς), *Μησκουντᾶς* (μὴ σκουντᾶς), *Μωρησκόλας* (μωρή, σκόλα), *Νάχης* (νάχης), *Ξεβγαίνης* (ξεβγαίνει), *Ξεζων-άκης* (ξεζώνει), *Ξελέγος* (ξελέγει), *Ξεπετᾶς* (ξεπετᾶ), *Ξεπουλιᾶς* (ξεπουλᾶ;), *Ξεσφίγγης* (ξεσφίγγει), *Ξηροσταλ-ίδης* (ξεροσταλιάζει), *Ψαιπιᾶς* (πάει-πάει), *Ψαι-καλᾶς* (πάει καλά), *Ψασσαλείφης* (ψασσαλείφει), *Πενταφεύγας* (πέντε φεύγει), *Πουλᾶς* (πού λές), *Ρουγογάλης* (ρουφῶ γάλα), *Συμαρέσης* (σὺ μ' ἀρέσεις), *Συξέρης* (σὺ ξέρεις), *Ταπίνης* (τὰ πίνεις), *Τσαιρωτᾶς* (καὶ ρωτᾶς;), *Φερέτος* (φέρε το). Πρβ. καὶ τὸ μεσαιωνικὸ *Μωρητρῶν*, ἴσως ἀπὸ τῆ φράση *μωρή, τρῶν*.
3. Ἀπὸ τὸν Ἄδριστο στὸ πρῶτο ἐνικὸ πρόσωπο: *Ξεῖπας* (εἶπα, ξεῖπα. Πρβ. *Ξελέγος*), *Πορδαφήκας* (πορδὴ ἀφῆκε), *Σεῖδας* καὶ *Σεῖδα* (σὲ εἶδα. Πρβ. *Σεβλέπος*), *Σουεῖπας* (σοῦ εἶπα).
4. Ἀπὸ τὸν Ἄδριστο στὸ δεῦτερο καὶ τρίτο ἐνικὸ πρόσωπο: *Καιησιλά-θης* ([δ,τι] *κάνης* [θὰ τὸ] *πάθης*, γνωμικὸ), *Μαναπάρης* (μὰ νὰ πάρης), *Κα-φροσπίτης*, *Κορδοκοίλης*, *Παιδοβρεξάκης*, *Ραφομανίκης*, *Χαλασοχώρης*, *Χα-σσαλεύρης*, *Χασομέρης*, *Διαβασημέρης*, *Κανσαλόνης*.
5. Ἀπὸ τὸν τύπο τῆς Προστακτικῆς: *Καλακατέβας* (καλὰ κατέβα), *Καλοχαιώτας*, *Καταβούτας*, *Κατσανέβας* (κάτσε-ἀνέβα), *Πέμας* (πὲ μας), *Σαλταπήδας* (σάλτα-πήδα), *Συρεπίσος* (σύρε πίσω), *Τριφιγάλας* (τριψέ γάλα), *Σώπασης* (σώπα σὺ), *Τσακαπιάνης* (τσάκα πιάνει), *Τσακαπιᾶκος* (τσάκα-πιᾶκω = πιᾶσε), *Φαιπέας* (φάγε πῆε). Πρβ. τὸ μεσαιωνικὸ *Βαλελάδη* (βάλε λάδι).

Γ'. ΑΠΟ ΜΕΤΟΧΕΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΥ ΚΑΙ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

1. Ἐπώνυμα ἀπὸ τὸν μέσο καὶ παθητικὸ Παρακείμενο τῆς Μετοχῆς: *Ἀδικημεν-άκης*, *Ἀλλαμένος*, *Ἀλειμένος*, *Ἀντροειωμένος*, *Ἀστυμένος*, *Βα-λομένος*, *Βαμμένος*, *Βαπτισμένος*, *Γεννημένος*, *Γραμμένος*, *Διαβασμένος*, *Διαβολεμένος*, *Διαλεγμένος*, *Ἐγγαστρομένος*, *Ἐμβαλομένος*, *Ἐσαμμιτι-*

σμένος, Εὐλόγημένος, Ζευγαρωμένος, Ζηλεμένος, Ζωμένος, Ἑλιογραμμένος, Θαλασσοβρεμένος, Θαμμένος, Θλιμμένος, Ἴδρωμένος, Καήμεν-άκης, Καήμενος, Κακιομένος, Καμμένος, Καρβοτσακισμένος, Καρπολημένος, Καρδιασμένος, Καρφωμένος, Κασσωμένος, Καστρομένος, Καταραμένος, Καψαλισμένος, Καφωμένος, Κεντημένος, Κλαδεμένος, Κλεμμένος, Κοκκιασμένος, Κολλημένος, Κομμένος, Κορεμένος, Κορδομεν-ίδης, Κορδομένος, Κορομένος, Κορρασμεν-άκης, Κοροεμένος, Κρατημένος, Κρατούμενος, Κορεμασμένος, Λαδωμένος, Λερωμένος, Λιγωμένος, Λυπημένος, Λησιμονημένος, Μαδημένος, Μαζεμένος, Μαζωμένος, Μαραμένος, Μαρωμένος, Μερεμένος, Μικροπαντρεμένος, Μπαλωμένος, Ντυμένος, Ξεγραμμεν-άκης, Ξενιτεμένος, Ξεχασμένος, Ξηλωμένος, Ὀφωμένος, Παγωμένος, Παντρεμένος, Παπακαμμένος, Πασσωμένος, Παστωμένος, Πεινασμένος, Πικραμμένος, Πλεμμένος, Πλυμένος, Πουλημεν-άκος, Πωλημένος, Ριμμένος, Σαλεμμένος, Σαρακιμένος, Σιδερωμένος, Σκαλωμένος, Σπασμένος, Στιμμένος, Στοεμένος, Στριμένος, Σφαμμένος, Σχισμένος, Τσακισμένος, Τσακωμένος, Τσιτωμένος, Ὑπαρξεμένος, Φαερωμένος, Φαρμακωμένος, Χαϊδεμένος, Χαλασμένος, Χαλιασμένος, Χαροδιπλωμένος, Χατζηευλογημένος, Χολιασμένος, Χορτασμένος, Ψαλμένος, Ψημμένος. Πρβ. καὶ τὰ μεσαιωνικά: Βεβαπτισμένος, Βροντισμένος, Κεκαλεσμένος, Κεκαμένος, Κορεμασμένος, Πεπαγωμένος, Πεπλεγμένος, Συχωρεμένος, Χορτασμένος¹.

2. Ἐπωνύμα ἀπὸ τὸ μέσο καὶ παθητικὸ Ἐνεστώτα τῆς Μετοχῆς:

Πολλὸ σπανιότερα εἶναι τὰ ἐπωνύμα ἀπὸ μέσους καὶ παθητικούς Ἐνεστώτες, ὅπως τὸ μεσαιωνικὸ *Παραστεκάμενος*, καὶ τὰ νεώτερα *Καλούμενος*, *Κλαρούμενος*, *Κρατούμενος*, *Λαλούμενος*, *Πετούμενος*, *Χρειαζόμενος*, καὶ τὸ σύνθετο *Παπα-σωζόμενος*.

Ἀπὸ ἐνεργητικῆς Μετοχῆ τοῦ Ἐνεστώτα μαρτυροῦνται τὰ *Λευτεμένος* καὶ *Λαλόντας*. Ἀπὸ ἐνεργητικῆς Μετοχῆ τοῦ Μέλλοντα τὰ μεσαιωνικά *Γράφων* καὶ *Δώσων*. Ἀπὸ ἐνεργητικῆς μετοχῆ τοῦ Ἀορίστου: *Μυρίσας*. Πρβ. *Μυρίση*.

Τέλος ἀπὸ Ἀπαρέμφατο ἡ ἔρευνα μᾶς ἔδωσε μόνο τὸ Ἑπανιδής, ἀπὸ τῆ φράση εἰς τὸ ἐπανιδεῖν.

Εἶδαμε ὡς ἔδῳ ὅλες τὶς γραμματικὲς μορφὲς μὲ τὶς ὁποῖες τὸ ρῆμα παρουσιάζεται ὡς ἐννοιολογικὴ βάση γιὰ τὸ σχηματισμὸ ἐπωνύμων. Ὡς πρὸς τὴν εἰδικὴν τώρα σημάσια πού ἐκφράζει τὸ κάθε ρῆμα πού γίνεται ἐπώνυμο, δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε πὼς τὰ ἐπώνυμα, καὶ ἰδίως ἐκεῖνα πού ἐκφράζουν χαρα-

1. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐπώνυμα τοῦ εἴδους αὐτοῦ ἔχω παραθέσει, ὡς μορφολογικὰ παραδείγματα, σὲ παλαιότερη πραγματεία μου μὲ τὸν τίτλο «Τὰ βυζαντινὰ καὶ νεοελληνικὰ ἐπώνυμα», στὸ *Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον* 1965, σ. 166.

κτηριστικὲς ἐνέργειες, συνήθειες, πράξεις καὶ καταστάσεις, προέρχονται τὶς πρὸ πολλῆς φορῆς ἀπὸ πειραχτικὰ παρατσούκλια, ποὺ δὲν τὰ ἐπλασαν βέβαια οἱ ἴδιοι οἱ ἐπονομαζόμενοι, ἀλλὰ οἱ συνάνθρωποὶ τους, συνήθως ἀπὸ πρόθεση νὰ διασύρουν μιὰ σωματικὴ ἢ ψυχικὴ ἀδυναμία ἢ ἀτέλεια, συνήθεια ἢ συμπεριφορὰ τοῦ συνανθρώπου τους, καὶ ἄλλοτε, ποὺ εἶναι καὶ ἡ συχνότερη περίπτωση, γιὰ νὰ εἰρωνευτοῦν ἓνα ρῆμα ἢ μιὰ ρηματικὴ φράση, ποὺ κάποιος συνηθίζει νὰ χρησιμοποιῆ συχνὰ στὸ λόγο του ἢ ποὺ ὡς λέξις εἶναι ξενόφερτη καὶ ἀσυνήθιστη¹. Αὐτὸ ἄλλωστε συμβαίνει καὶ γιὰ ἄλλες λέξεις ἢ φράσεις, ὅπως στὰ ἐπώνυμα, *Κατόπης, Κιαπές, Κιόλας, Μαθές, Μεταχαράς, Μήγαρος, Πολλαταέτης, Πολυκαλάς, Πουθενάς, Ρές, Τάχας, Τόντις, Χάμος* καὶ ἄλλες, γιὰ τὶς ὁποῖες ἐλπίζω νὰ γράψω χωριστὴ πραγματεία.

Ὅσα ἐπώνυμα παρουσιάζουν τὴ μορφή *Μετοχῆς* μέσων καὶ παθητικῶν ρημάτων ἐπέχουν θέση χαρακτηριστικοῦ ἐπιθέτου, ποὺ ἐκφράζει μιὰ ιδιότητα τὴν ὁποία δημιούργησε ἢ ἔχει ὑποστῆ ἓνα πρόσωπο ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ ρήματος.

Θεσσαλονίκη

N. Π. ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ

1. Σχετικὰ μὲ τὴν τελευταία αὐτὴ προέλευση ὀνοματοθεσίας χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωση ποὺ ἀναφέρει ὁ Α. Παπαδιαμάντης, *Τὰ Ἄπαντα* 3,503: «Ὁ γέρω-Ἀκούκατος, τὸν παλαιὸν καιρὸν, εἶχε λάβει τὸ ἐπώνυμον τοῦτο, καθότι ὅταν ἔκαμνε τὸν διαλαλητὴν, εἰς τὰς δημοπρασίας, ἐπανελάμβανε συχνὰ ἐρωτηματικῶς πρὸς τὸ κοινὸν *Τ' ἀκούκατε, βρε παιδιά*; ἐπειδὴ κατήγετο ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐπροφέρετο οὕτω, ἀντὶ ἀκούσατε».